

Boekbespreking

Wis- en natuurlyriek: een feestje voor alfa's en bèta's

Er is een wonderbaarlijk boek verschenen: een dikke bundel verzen over uiterst exacte onderwerpen als de middelloodlijn, de reeks van Fibonacci en over de hersenspinsels van onverdachte bèta's als Euler, Fermat, Avogadro en aanverwanten. Het heet dan ook *Wis- en natuurlyriek* en bevat de gecombineerde poëtische inspanningen van Drs. P en Marjolein Kool om ons het universum van de natuurwetenschappen op rijm en in vast metrum te ontsluiten.

Er zijn wel meer dichters in ons taalgebied geweest die zich niet ontzagen een gepolijst sonnet te schrijven over exacte onderwerpen: van Achterberg bestaan zelfs hele bundels als *Energie*, *Radar* en *Limiet* en ook Dèr Mouw liet ons menig gedicht na over onder meer het getal Pi, over wiskunde of over een trapezium. Maar bij deze poëten stond toch het gebruik van wetenschappelijk jargon uiteindelijk in dienst van hun literaire doel: het overwinnen van de dood of het verkennen van Brahmans oneindigheid.

Maar de beide auteurs van *Wis- en natuurlyriek (met chemisch supplement)* zijn er wel degelijk op uit verschijnen als lijnstukken, de wet van Gay-Lussac of SO₃ in vormvaste verzen te bezingen. Volgens het voorwoord is het hun daarbij om niets minder te doen dan het dichten van de kloof tussen de 'twee culturen' van alfa's en bèta's. Het zal de laatsten immers goed doen te zien dat ook versvormen vaak gebonden zijn aan 'wetten, regels en formules' en voor de alfa's wordt spelenderwijs in een vertrouwd expressiemiddel een heel nieuwe wereld ontsloten.

Zo zullen volgens de beginselverklaring 'tweespalt en wederzijds onbegrip verdwijnen'. Maar deze verheven doelstelling moeten we volgens mij vooral toeschrijven aan de ironie en de stijl van vrolijke overdrijving die het werk van drs. P steeds kenmerken. Op de achterflap heet het zelfs

Eindelijk is het er:
Wis- en natuurlyriek
Iets waar al eeuwenlang
Op was gewacht

Een econoom en een
Onderwijskundige
Hebben tezamen
Dit wonder volbracht.

Deze achtregelige dichtvorm is een eigen uitvinding van drs. Polzer, 'Ollekebolleke' geheten: iedere versregel bestaat uit twee dactylen; regel 4 en 8 rijmen en regel 6

hoort uit één woord te bestaan.

Zo is het op iedere bladzijde duidelijk dat vooral een speels plezier in het maken van *light verse* de beide auteurs heeft gedreven; de van huis uit weinig lyrische aard van hun onderwerpen was daarbij een extra prikkel om niettemin lichtvoetig te blijven. Het dichtende duo slaagt daar vrijwel continu in, elk naar eigen aanleg.

Het is voor de lezer wel een amusante opgave erachter te komen wie van elk afzonderlijk gedicht de auteur is. De bundel wordt namelijk als onscheidbare coproductie aangeboden; de individuele verzen zijn niet ondertekend. (Wel is er de bijna onvindbare bladzijde 173 waar de titels over de twee schrijvers worden verdeeld; die kan als een soort 'oplossing' van de auteurspuzzel fungeren).

Wat zijn – uitgaande van beider virtuoze rijmvaardigheid – dan toch de verschillen? Heinz Polzer moet het vooral hebben van zijn onwaarschijnlijke technische beheersing: schijnbaar moeiteloos neemt hij de meest gecompliceerde regels in acht; als het moet dicht hij in dactylen en anapesten, zo nodig met binnenrijm en met de wonderlijkste rijmschema's.

Zo komt er zelfs een heuse rederijdersballade over 'Alcohol' op tafel, compleet met het rijmschema aababcac, met een terugkerende 'stokregel' ('O, mensen past toch op met alcohol') en een slotcouplet met een opdracht ('envoi') aan Prins Carnaval. Alles precies volgens de eeuwenoude traditie.

Marjolein Kool, docente onderwijskunde aan de Domstad Hogeschool en geen onbekende in dit blad, kiest vaak voor simpeler middelen, waarbij het vertelde zelf, soms in de vorm van een grap of woordspeling, de grootste attractie vormt. Zie bijvoorbeeld haar prachtige dialoog tussen een 'ruit' en een 'vlieger' die uitloopt op het slotcouplet:

De vlieger bracht nog hoopvol uit:
'Ben ik misschien dan ook een ruit?'
Maar nee, helaas, alweer een strop,
ook deze vlieger ging niet op.

Bij tal van onderwerpen is er voor de onnozele alfa gelukkig ook een tekening toegevoegd, zoals een goede wiskundeleraar in heldere lijnen op het bord pleegt te zetten; regelmatig zijn er ook in kleine letter eenvoudige definities toegevoegd – ik meen door een externe hulpkracht – die niet weinig tot ons gewonnen inzicht bijdragen. Zelfs corrigeert een enkele voetnoot wel eens de al te grote beslistheid van een gedicht, zoals in 'Badkamerproef' waar drs. P ons meeslepend uitlegt hoe je aan het wegstromen van het water in een wastafel kunt zien of je op het Noordelijk of Zuidelijk halfrond bent. Ontnuchterend stelt de

voetnoot dan, dat zulks in theorie volgens de Coriolis-krachten hoort te gebeuren, maar dat er in de praktijk – zoals ik in Zuid Afrika mocht opmerken – niet veel van terecht komt.

Een enkele keer kwam in mijn onbescheiden alfibrein zowaar een kleine bedenking op. Zou het waar zijn wat Kool heel komisch beschrijft in ‘Kies exact’ (bladzijde 14)? Een vrouw staat daar haar man naar het leven door hem een pan naar het hoofd te gooien; het slot luidt dan:

Constant bleef de straal
toen de boog werd beschreven.
Zo stopt dit verhaal
met het eind van zijn leven.

Zo’n door het huis vliegende pan beschrijft, van hand naar echtelijke hersenpan, toch geen nette halve cirkel met ‘constante straal’? Maar ik laat me graag terechtwijzen.

Heinz Polzer blijft hoe dan ook de grootmeester van de zelfopgelegde beperkingen. Zo heeft hij zichzelf in het gedicht ‘Indrukwekkend’ tot taak gesteld de buis van Torricelli voor ons te beschrijven. Hij zegt dan dat er heel wat meer beroemde Italianen zijn geweest, maar dat hij zich wil beperken tot de groten wier naam op -elli uitgaat. En dat leidt dan tot een frappant couplet als:

Neen, wij denken aan Agnelli, baas van de Fiatfabriek
En de banden van Pirelli, zeer reçu bij het publiek
Ook de filmmagnaat Minnelli komt in deze tekst te staan
En dan had men nog Gene Kelly, maar dat was geen Itali-
aan.

Merk op dat alles in achtvoetige trocheeën is geschreven,

met gepaard eindrijm, waarbij de -elli’s als binnenrijm functioneren. De misplaatste Gene Kelly is dan ook nog een komische uitsmijter.

(Tussen haakjes verstout ik mij de grote klanktovenaar op één punt in de bundel terecht te wijzen. Op bladzijde 55 laat hij *chemie* op *chemici* rijmen. De klemtoon verspringt daarbij; dat lijkt me niet helemaal correct; het verschijnsel wordt wel ‘ogenrijm’ genoemd.)

Marjolein Kool is in mijn ogen onovertroffen als het om gehaaide woordspelingen gaat. Zo laat zij in ‘Transsexueel’ een kubus door plastisch chirurgen ombouwen tot piramide en in zijn nieuwe status concludeert deze dan:

Nu zit ik lekker in mijn vel
en mijn probleem is opgelost,
al heeft die hele grap me wel
vier ribben uit mijn lijf gekost.

Het is kortom een heerlijk boek voor doorgewinterde alfa’s die eens iets willen weten van de wereld buiten de boeken én voor bèta-diehards die ook eens iets moois willen lezen.

Hans van den Bergh, cultuurwetenschapper, Amsterdam

Titel: *Wis- en natuurlyriek met chemisch supplement*
Auteurs: Drs. P & Marjolein Kool
Uitg.: Amsterdam: Nijgh & Van Ditmar
ISBN 90 388 1401 1
Prijis: f29,90

Persbericht Rijksuniversiteit Groningen

Van Streun hoogleraar Didactiek van de wiskunde en natuurwetenschappen

Dr. A. van Streun (Leeuwarden, 1941) is benoemd tot full-time hoogleraar op de nieuwe leerstoel Didactiek van de wiskunde en natuurwetenschappen in de Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen. Binnen de faculteit geeft hij leiding aan onderwijs, ontwikkeling en onderzoek in de didactiek van de bètavakken, terwijl hij daarnaast voor een dag in de week als hoogleraar werkzaam is bij het Universitair Centrum voor de Leraren Opleiding (UCLO). Van Streun studeerde wiskunde, natuurkunde en didactiek aan de Rijksuniversiteit Groningen. Na zijn werk als leraar en schooldecaan aan het Ichthus College te Drachten (1964-1974) werd hij in 1974 medewerker wiskundendidactiek aan de NLO Ubbo Emmius en universitair hoofddocent aan de RuG op datzelfde vakgebied. In 1989 promoveerde hij bij prof. dr. A.D. de Groot aan de RuG op de dissertatie *Heuristisch wiskundeonderwijs*. Een groot deel van Van Streuns publicaties gaat over de

vraag hoe je in het onderwijs een verbinding kunt leggen tussen de wiskundige begrippen en methoden aan de ene kant en de toepassing van die kennis in het oplossen van problemen uit de werkelijkheid aan de andere kant. Meer recent spitst zijn onderzoek zich toe op de integratie van computertechnologie in het wiskundeonderwijs en het benutten van ICT voor het ontwerpen van een kwalitatief goede onderwijssituatie.

Het vakgebied van de leerstoel is didactiek van de wiskunde en natuurwetenschappen. Het omvat onderwijs en ontwerpgericht onderzoek in de didactiek van het bèta-onderwijs aan zowel de faculteit als in het voortgezet onderwijs en in de opleiding van docenten voor het voortgezet onderwijs. In een aantal projecten en netwerken wordt in nauwe samenwerking met scholen en vaksecties gewerkt aan het onderzoeken en oplossen van knelpunten in de Tweede Fase HAVO-VWO.